
*Acta ofte handelinghe synodi provinciae Ultrajectinae,
gehouden binnen Utrecht int capittelhuys ten Dom,
met autorisatie der Ed. Mog. heren Staten van den
lande van Utrecht, begonnen den vyfden Septembris
anno 1620 ende geeyndicht den dertienden desselvigen.*

Compareerden in dese eerw. synode met formele credentien ofte brieven van behoorlycke autorisatie, ende dat uyt den name der Ed. Mog. heren Staten deser provincie d'E. erentfeste hoogheleerde ende seer voorsienige heren: de heer mr. JOHAN STRICK, canonic tOudemunster, d'E. joncker ARENDT VAN ASEWIJN, heer tot Ruwiel, ende d'erentachtbare mr. ANSELMUS SALMIUS, pensionaris der stadt Utrecht, om den synodo voornoemdt by te wonen met haer E. directie ende assistentie, als de gelegentheyd van saken aldaer voorvallende ende verhandelt wordende soude bevonden worden te vereyschen.

Uyt de classe van Utrecht verschenen met credentie: D. CORNELIUS DUNGANUS, D. BERNARDUS BUSSCHOFF ende D. JOANNES LYNDENIUS, beyde d'eerste predicanten tot Utrecht ende de derde predicant tot Cockengen, tsamen in qualite als predicanten, ende d'eersame DIRCK JACOBSZ VAN VELTHUYSEN ende OTH JANSZ HAFHACKER, beyde in qualite als ouderlingen respectieve tot Utrecht ende op de Vaert.

1) Deze naamteekening is eigenhandig.

Uyt de classe van Amersfoort verschenen mede met gelycke credentie: D. PETRUS WASSENBURGH, D. JOANNES SEGERMANNUS ende D. JOANNES BROUWERUS, respective predicanten tot Amersfoort, Westbroeck ende Emenes tsamen in qualite als predicanten, ende d'eersame CAREL CHAUDRON ende WILLEM PAUW, schout tot Cortehoeff, beyde ouderlingen respective tot Amersfoort ende Cortehoeff.

Uyt de classe van Rhenen-Wyck compareerden in qualite als predicanten ende met credentie als voren: D. JOANNES WIRTSFELDIUS, D. JACOBUS HUGES ende D. GERARDUS HELMICHUS, predicanten respective tot Rhenen, Hagesteyn ende Venendael, mitsgaders d'eersame PETER HENDRICZ ende FREDERICK HERMANZ VAN ISENDOORN, respective ouderlingen tot Rhenen ende Wyck by Duirstadt.

Ende quamen hierby na ordre D. JOANNES LANGIUS, D. ARNOLDUS OORTCAMPIUS ende D. LAURENTIUS MODAEUS als deputati des voorgaenden synodi.

Na inleydinge door tgebedt tot God, geschiedt door D. JOANNEM LANGIUM voornoemdt als gewesen praeses des synodi voorleden, syn tot directores des tegenwoordigen synodi vercoren: D. BERNARDUS BUSSCHOFF als praeses, D. PETRUS WASSENBURGIUS als assessor, D. CORNELIUS DUNGANUS als scriba.

De vercorene D. praeses d'ordinarise actien met aenroeping van Godes h. naem hebbende begonnen, syn gelesen d'ingebrachte credentien ofte brieven van authorisatie so der E. heren gecommiteerden der Ed. Mog. heren Staten als der eerweerdige broederen, gedeputeert van de classen respective deser provincie, ende syn deselve, nadat daerop behoorlyck was gelet, goedgekent ende debite geaccepteert.

Het lieten enige broederen predicanten door D. praesidem versoecken, of haer by den synodum geoorloft soude zyn in haer E. vergaderinge mede te mogen comen om d'actien derselve in alle modestie aen te sien ende te aenhooren, ten eynde haer tselve in toecommenden in kerkelycke handelingen ende occurentien tot nutte mochte dienen. Ende is hun tselve by den E. synodum willighlyck vergunt, mits dat se behoorlyck silentium sullen beloven ende over de censuren, die voorvallen mogen, ende enige andere particuliere ofte personele saken op d'aensegginge D. praesidis onweygerlyck sullen opstaen.

Syn gelesen d'acta des voorgaenden synodi deser provincie de anno 1619. Ende is int oplesen van deselve ende occurrerende d'acte van ondertekeninge, die by alle bedienaren des godlycken woordts sal worden gedaen ende ter ewiger memorie bewaert, ondersoek gedaen, hoedat haer alle de classen tot noch toe hierinne hadden gedragen. Ende is

bevonden, dat de classis van Utrecht in alles d'ordre hadde voldaan, ende dat d'andere twe classen oock eensdeels de gemelte ondertekeninge hadden gedaen, anderdeels noch stonde te doen, niet door nalatigheyd maer omdat d'acte der ondertekeninge, by den synodum ingestelt ende doenmaels by alle de tegenwoordige broederen getekent, by haer niet en was, ende dat alrede by de nieu aengecomene predicanten onder hare classen tot deselve ondertekeninge genoeghsame beloftenisse was geschiedt, staende alleen op verwachtinge, dat de Canones synodi nationalis, onse Nederlantsche Confessie ende de Heydelberghse Catechismus na luydt des synodi praecedentis souden mogen tsamengevoeght ende by den anderen gestelt worden. Waerop de E. heren gecommiteerde eerbiedelyck aengesproken ende desesaengaende vrundtlyck versocht zijnde hebben beloofd, dat se dit stuck in favorable recommendatie aannemen ende bevorderen sullen, dat dese formulieren in manieren als voren mogen tsamengevoeght ende also conjunctim ondertekent worden.

Op het bericht, by den synodum versocht in de sake D. ANSELMUS VAN BLOMMERWEERT gewesene predicant tot Doorn, is gerapporteert van de eerw. gedeputeerden des synodi, dat hy volgens praecedentis synodi resolutie tformulier van enigheyd in de lere in classe Rhenen-Wyck heeft ondertekent ende sulcks by de Ed. Mog. heren Staten is gerecommendeert, dat hy tot noch toe met volle tractement sy versorghet. tResterende is hare E. Mog. munificentie ende discretie eerbiedelyck opgedragen. Ende is in syne plaetse gecomen D. COENRADUS SAGELIUS, gewesene predicant tot Westervoordt.

Van REGNERO OOSTERZE is per eosdem deputatos verclaert, dat hy volgens synodi sententie van syne kerckelycke bedieninge afstandt heeft gedaen, oock tot noch toe enigh subsidium ende onderhoudt synes levens heeft genoten, edoch dat de kereke van Bunnick alnoch niet en is becleedt met een ander ordinaris kerckendienaer, mits de Ed. Mog. heren Staten den classi van Rhenen-Wyck hadden aengeschreven, dat deselve, gelyck oock de kercke van Odyck ende andere, noch voor een ruymen tyd by leninge ende per vices souden worden bedient.

Van de sake D. LUDOVICI DU BOIS is van gelycken openinge gedaen, dat hy na luydt syner sententie van kerckelycke diensten heeft gedesisteert, subsidium ter noodtdruft van d'Ed. Mog. heren Staten tot noch toe heeft getrocken, ende dat syne plaetse van Camerick wederom is voorsien met D. FLORENTIO MIDDELHOVIO.

Is per D. D. deputatos alsvoren geopent van JOANNE ROMMIO, afgeset van syne kerckelycke bedieninge tot Odijck, dat hy tot de Lutersche sy

geweken, ende by deselve predicant geworden in Oostfriesland by Norden, so men seght int dorp genoemt Hagen. Ende is hierop by den synodum geresolveert: 1. dat men aen hem uyt den name des synodi schrijven sal een brief van ernstige vermaninge van synen schuldigen plicht ten aensien van syne gedane ondertekeninge ende heylige protestatien, van dat hy met onse lere in alles eens was ende daerop in synodo sessie heeft genomen; 2. dat men door missive de broederen tot Embden broederlyck sal versoecken, dattet hare w. w. onsenthalven gelieve te Norden ofte daerontrent te vernemen, hoe ende op wat getuygenisse ROMMIUS aldaer tot den predicdienst van de Lutersche sy aengenomen, ende dat men hierna ende op dien alles gelet zynde vorders met hem na ordre ende discipline der kercke sal hebben te handelen.

D. JOANNES PORSELIUS is mede gerapporteert de synodale sententie van beproevinge ende andersins voldaan te hebben ende daeromme in syne plaetse ter Aa wederomme tot den kerckendienst toegelaten te sijn, mits dat van den classe van Utrecht sekere forme van restitutie in integrum voor PORSELIUS voornoemdt is ingestelt ende door D. AUCCIPUM aldaer op de predicstoel de gemeynte voorgelezen. Ende sijn tot naerder openinge van desen d'acta classis Ultrajectinae hiervan sijnde den synodo by lecture geopent.

D. JOANNES ASSUERI BODECHERUS werde gesecht in syne vorige plaetse tot Coten alsnoch gebleven te sijn sonder van den classe Rhenen-Wyck (waeronder de kercke van Coten resorteert) getransporteert te sijn, gelyck sulcks van noden te zyn by resolutie des voornoemden synodi om redenen was gestatueert. Wat de classe van Rhenen-Wijck voor insichte hiertoe hebbe gehadt, daarvan werdt hierna openinge gedaen articulo I, sess. 2.

ASSUERUS JOANNIS, by synodi sententie voordesen afgeset van synen kerckendienst tot Baern ende ter Eem, is verstaen van d'eerw. gedeputeerden des synodi schriftelyck vermaent ende versocht te sijn om hem by monde oft geschrifte te verclaren, of hy nu, hebbende ontrent ses maenden lang hem naerder connen bedencken, de Canones synodi nationalis soude gesindt wesen te onderschrijven. Is daerop gelesen syn brief van antwoorde, aen D. OORTCAMPUM geschreven, daerinne hy persisteert by syne vorige weygeringe tot de onderschryvinge voornoemdt, met ronde verclaringe dat hy door cracht van waerheydt (synes oordels) overwonnen en gedwongen is om de voorss. weygeringe te doen.

Is oock mede openinge gedaen, hoedat door verscheyde redenen ende apparentien te beduchten staet, dat door ASSUERI voornoemdt verblyf binnen Eembrugge de kercke aldaer merckelycke nadeel ende afbreuck te

verwachten heeft, waerop de aenwesende E. heren gecommiteerden goedgevonden hebben, dat dit by requeste aen de Ed. Mog. heren Staten werde geremonstreert, met toeseegginge dat haer E. hierinne de behulpelycke hand souden toebringen, ten eynde na behoren hierop mochte worden gelet.

Op het stuck *PETRI BOSSCHII*, afgeset van syn predicdienst tot Wyck by Duirstadt, is by gemelte D. D. deputatos openinge gedaen, dat opt expireren van den tyd van ses maenden, hem by den synodo tot naerder bedenckinge vergost, hy by missive is versocht tot een beter verclaringe over de *Canones synodi nationalis*, ende dat hy daerop, blyckende by syne rescriptie aen de voornoemde gedeputeerde broederen gedaen ende in synodo verthoont, heeft geantwoordt, dat hy gesindt was versochte verclaringe schriftelyck te doen, dien hy door gebreck van tyd ende syne indispositie tot die tyd toe niet gedaen hadde, met versoeck dat dese syne uytstellinge hem ten besten mochte gehouden worden. Daerop *fratres deputati* hem weder door brieve hebben gedient, dat se wel mochten lyden, dat hy enige schriftelycke verclaringe instelde, presenterende hem oock te willen doen alle mogelyck behulp, maer dat, syn tydt van bedenckinge nu geexpireert synde sonder naerder verclaringe, de sententie synodi tegens hem haer effect sorteren moste. Noch werde by de E. heren gecommiteerden verhaelt, dat gemelte *BOSSCHIIUS* daerna by d'Ed. Mogende heren Staten ontboden ende hem gesisteert hebbende, nietjegenstaende harer Ed. Mogenth. aenhouden ende versoeck, hem weygerigh hadde verthoont tot het onderteken van de *Canones des nationalen synodi*. Waerover dan de synodus hem *BOSSCHIIUM* by desen declareert uyt cracht van des voorgaenden synodi sententie geheel afgeset ende ontslagen te zijn van syne vorige kerckelycke bedieninge.

Op het bericht gedaen over syns *BOSSCHII* woninghe ende verblyven binnen Wyck sonder de predicatien aldaer te frequenteren is goedgevonden, dat men uyt den name des synodi hem sal vermanen, dat hy om anderen een goed exempel te geven ende also metterdaedt te bethonen, dat hy, gelyck hy voorgeeft, van onse kercke ende godsdienst niet so vreemd en is, hem vant gehoor des godlycken woordts doch so niet langer en absentere, ende byaldien men in desen gene beteringe en verneemt, dat d'Ed. Mog. heren Staten alsdan reverentelyck sullen worden versocht aen de magistraet van Wyck te schryven, dat sy *BOSSCHIO*, die men andersins verstaet niet ongesindt te zijn elders metterwoon te vertrecken, so hy het om d'eers. magistraet aldaer niet en liet (welcke geerne sage, dat de penningen door hare intercessie hem toegeleydt aldaer mochten geconsumeert worden) sullen laten weten, dat se syn vertreck op een ander plaetse niet qualyck sullen nemen.

Sess. 2^a.

CHAREL CHAUDRON, gedeputeert van den classe van Amersfoort als ouderling aldaer om dese vergaderinge mede by te wonen, is in dese sessie mede verschenen ende heeft syne plaetse genomen.

Is van den broederen deputatis van de classe van Rhenen-Wyck ex actis classis opgelesen de handelinghe over D. JOAN. ASSUERI BODECHERUM vorens aengeroert ten regarde van het stuck synes transportements voorgevallen, ende is daerby verstaen, dat int visiteren van de kereke van Coten bevonden was, dat het met deselve nu anders gestelt was als doen, doe syn transportement wierd voor goet gekent, mits hy synen dienst nu aldaer met minder afbreuck ende meerder stichtinge can doen als wel vorens, dewyle het lopen der papen aldaer nu mindert ende dat d'ingesetene aldaer verclaren hem lief ende weerdte te hebben, goede getuygenisse te geven ende daerenboven versoecken, dat hy by haer blyven moge. Waerop de classis lettende niet hadde connen verstaen BODECHERUM voornoemdt van die plaetse af te setten, doch droegh dese sake den synodo geheel op, die daerinne hadde te disponeren, na haren goeden raedt verstaen mochte. Ende heeft de synodus op alles lettende verstaen, dat sonder quetsinge des oordeels vant voorgaende synodus, diens autoriteyt sy niet geerne anders geledeert sage, D. BODECHERUS voorschreven by syne kereke tot Coten om redenen voornoemdt wel blyven moge.

ANTONIUS HORNHOVIUS verstaen synde alsoch te persisteren by syne vorige declaratie, persisteert synodus by voorgaende sententie. Ende is hem tot noch toe syn onderhoudt gevolght ende in syne plaetse tot Werchoven gecomen D. EGBERTUS OTTONIS.

WILHELMUS RIDDERSBACH, oock om redenen als d'andere van synen kerckendienst tot Tul en tWael ontslagen synde, heeft deselve geruijmt ende is hem by d'Ed. Mog. heren Staten enige vierendeel jaers gagie geaccordeert, ende nu jongst in consideratie van syn siecte enigh extraordinaris subsidium toegeleydt. Syn plaetse wat die aengaet, is noch tegenwoordigh onbecleedt met een ordinaris kerckendienaer.

JOANNES BORNIUS na eysch syner sententie, by den synodum uytgesproken, heeft afstand gedaen van syn kerckendienst tot Overlangbrouck sonder tot noch toe hem verclaert te hebben tot satisfactie der kereke. Is niettemin tot noch toe van d'Ed. Mog. heren Staten met noodtdruftigh onderhoudt versorgh. Syn kereke is met de kereke van Wyck by Duirstadt by provisie gecombineert.

PETRUS VALCK is verclaert volgens synodi sententie drie maenden beproeft te zijn ende daerna in examine goede satisfactie gedaen te hebben,

waeromme hy dan oock na voorgaende wettelycke beroeping in den kerckendienst tot Segfeldt is gestelt. Ende is syne vorige plaetse van Langeraeck over Leck wederom becleedt met D. JOANNE PISTORIO.

De plaetsen, die door het deportement JOANNIS MONACHII, BARTHOLOMAEI PRAEVOSTII, CHRISTOPHORI LANGERAECK, FRANCISCI TAURINI, PAULI LYNDENII, EGBERTI STEDUM, JOANNIS NEDERLAGII, ÆGIDII SEYSTII, BENJAMINIS WANNE-MAKER, HENRICI WELSINGII, DIDERICI CAMPHUSII, gewesene respectie predi-canten tot Bunschoten, op de Vaert, tot Hermelen, Maersen, Soest, Abcoude, Woudenbergh, Segveldt, Lopick, Martensdijck ende Vleuten, syn vacant geworden, syn voorsien als volght: tot Bunschoten is gecomen CORNELIUS LEONINUS, op de Vaert D. JOANNES BAERS, tot Hermelen ABSOLON HELMONTANUS, tot Soest NICOLAUS HOOGHFORST, tot Abcoude FRANCISCUS BERNHARDI, tot Woudenbergh NICOLAUS KETELIUS, tot Lopick DANIEL SCHAGEN, tot Segfeldt PETRUS VALCK ende tot Vleuten THOMAS SLOSIUS. Sodat alleen noch vacant syn Maersen ende Martensdyck, waervan Martensdyck haest hoopt voorsien te worden.

Ter occasie dat in actis oplesinge werde gedaen van onse kercken-ordeninge, heeft een der h. h. gecommiteerden mr. JOHAN STRICK aen alle leden des synodi distributie gedaen van een gedruet exemplaar derselver kerckenordeninge, also deselve by ordre van de Ed. Mog. heren Staten nu versch was doen drucken. Waerover de tsamentlycke aenwesende heren gecommiteerden ende in haer E. personen d'Ed. Mog. heren Staten van D. praeside hooghlyck syn bedanct met vermaninge aen de broederen des synodi, dat hem een yegelyck na dese kerckenordeninge in syne respectie kercke ende bedieninge strictelyck wilde dragen, ende tgene by deselve int stuck van correspondentie ende andersins hare Ed. Mogentheden werdt toegeschreven, met alle behoorlyck respect deselve geerne defereren, niet twyfelende of hare Ed. Mogenth. sullen van gelycken de kercke haer recht geerne laten, twelc in deselve kerckenordeninge haer toegeschreven wordt. Wat d'andere kerckendienaren deser provincie belangt, sullen van d'Ed. Mog. heren Staten benefens missive de respectie classen exemplaria toegesonden worden om voorts aen den broederen derselver te distribueren, ten eynde sy haer mede in conformite alsvorens daerna hebben te reguleren.

D. scriba DUNGANUS heeft openinge gedaen van syn deputaetschap tot de correspondentie met Gelderlandt, te weten hoe hy aldaer heengegaen synde met approbatie van de Ed. Mog. heren Staten ende voorsien met credentie in alle vrundlycheyd sy geaccepteert, sessie hebbe ontfangen ende ten eynde des synodi toe stemme hebbe gehadt, refererende sich vorders tot de acta hares synodi, desen onsen synodo toegesonden.

D. Wassenburgius gedeputeert synde tot onderhoudinge van correspondentie met die van Zuydholland, nietjegenstaende dese correspondentie onsen voorleden synodo al was aengeboden, heeft verclaert geen aenschryvinge van haer tegens taenstaen hares synodi ontfangen te hebben ende daerom derwaerts niet getrocken te syn.

D. GERHARDUS HELMICHUS, deputatus ad synodum Noordthollandiae, is wel tydelyck verschreven tot denselven synodum ende met behoorlycke credentie tot haer afgegaen, doch verclaerde evenwel geen sessie genoten te hebben om redenen, by syne w. in synodo geopent, ende heeft syne w. van den synodo aldaer verthoont brieve van excuis. Dewelcke gelesen synde is bevonden, dat se niet door ongenegentheyd tot de correspondentie met onse provincie, tot dewelcke sy andersins verclaren wel gesint te zijn, maer om sekere onverwachte ende voorgevallene beletselen veroorsaect zyn tot weygeringe van gemelte sessie. Waerby so by D. GERHARDUM HELMICHUM als andere broederen dese reden mede werde aengetrocken, dat also verstaen werde, dat de E. heren Staten van Hollandt onse kerckenordering alsnoch niet volcomentlyck hebben ingewillight, daerom oock geoordeelt werde, dat by haer E. Mog. gemelte correspondentie niet en conde werden toegestaen, haer voor ditmael alleen genoegende met de correspondentie, die voorhenen by haer geobserveert was.

De synodus op alles gelet hebbende, heeft goed genoegen gehadt in de correspondentie, by die van Gelrelandt bewesen, ende verwacht oock met gelycke toegenegentheyd haren deputatum tot dese hare vergaderinge, gelyck oock die daertoe debite is genodight geworden. Dan verstaet het synodus, dat men aen de gedeputeerden des synodi Zuydhollandiae, van welke de presentatie der correspondentie is geschiedt, sal schryven met aenwysinge van de versuymenisse, by hare w. w. gepleeght, sodat se onsen D. deputatum niet en hebben genodight, so oock dat se tot onse correspondentie genodight synde, niet alleen niet syn verschenen, maer oock noch overt een noch overt ander enige excuise ons hebben laten toecomen. Accepteert oock d'eerw. synodus d'excuse, by die van Noordtholland in alle vrundelycheyd gedaen, waervan oock tot hare eerw. een brief sal worden gedirigeert, verwachtende op beter ende gevoeghlycker gelegentheyd om te statuieren, wat vorders met haer w. als oock met die van Zuydholland int stuck van correspondentie aen te gaen sal zyn.

Ondersoeck gedaen synde van D. praeside na die visitatien, in de respective classen onser provincie gedaen, is verstaen, dat deselve visitatien in gemelte classen syn geobserveert. Ende refereert sich voorts de synodus int continueren van dien tot onse nieuedrukte kerckenordeninge art. 44.

Sess. 3^a.

Is by occasie vant oplesen der verclaringe, gedaen by de rectores, lectores ende andere schoolmeesteren so binnen Utrecht alsoock binnen Amersfoort, geopent van D. praeside ende D. scriba, dat D. SIMON WILHELMI WITFELDT, regens collegii Paulini ende lector quartae classis, alsoock D. RUDOLPHUS MUDENUS, lector quintae classis tot Utrecht, welcken beyden tot Victoris eerstcomende toe tyd van beraedt gegeven was, de acta synodi nationalis tydelycken ondertekent hebben.

Gelyck uyt den name des synodi aen de E. vroedtschap der stadt Utrecht om goede redenen was versocht, dat by de politijcque heren scholarchen van hare stadt enige predicanten mochten worden bygevoeght, ende het-selve op gemelte versoeck van de E. vroedtschap voornoemdt doenmaels was geaccordeert, also is oock verstaen, datter twe predicanten uyt de stadt van Utrecht benefens de politycque heren scholarchen syn geconstitueert.

Bericht gevordert synde, wat tAmersfoort in scholarum reformatione was gedaen, is van D. PETRO WASSENBURGIO daervan openinge gedaen, als volght: 1. dat JOANNES GESSELIUS, gewesene latinae scholae rector, volgens praecedentis synodi sententie van het schole ende commensalen te houden desisteert; 2. dat TIMANNUS GESSELIUS, gewesene conrector, van gelycken van syn schoolhouden ophoudt; 3. dat JOANNES JOANNIS, gewesene lector sextanorum ende septanorum, nadat hy verscheyden mael uytstel heeft versocht ende diesniettegenstaende tot de onderteykeninge, die by den synode nationael beraemt ende van den voorgaenden synodo deser provincie gevordert was, hem onwilligh vertoonde, van syn schooldienst is afgeset; 4. dat GERRIT HERMANSEN, byschoolmeester van de duytsche schole, benefens andere redenen oock tot het schoolamp onbequaem geordelt synde, mede van syn schole is gedeporteert; 5. dat JAN DIRCZEN, mede byschoolmeester als de voorgaende ende genoeghsaem bevonden synde als pontificius, van syn schole is afgeset, doch alsooch van deselve niet geheel en desisteert,¹⁾ ende dat hy van den officier daeromme wel in boeten geslagen is, doch evenwel nadat hy hem een dach ofte twe heeft verthoont, off hy vant schoolhouden wilde ophouden, daerna nietmin als voren het houden van syn schole wederom begint ende alsooch niet volcomentlyc nalaet.²⁾

Dewyle by sekere acte, in den voorgaenden synode deser provincie gestelt in de sake JOHANNIS LUCAE, gewesene leser ende schoolmeester tot Capelle, den deputatis synodi in last was gegeven aen dien van den

1) »van syn schole — desisteert.” Er stond eerst: »alsooch persisteert int houden van syne schole”, later doorgestreept.

2) »niet — nalaet.” Er stond: »continueert”, doorgestreept.

classe van Zutphen aengaende syn comportedement aldaer te schryven, ende nadat sy antwoord becomen ende gesien soudén hebben, met hem vorders te handelen na behoren, so ist dat de gedeputeerde voornoemdt in desen synodo hebben gerelateert, dat sy hebben geschreven ende antwoord becomen (gelyck sy oock den eerw. synodo tegenwoordigh hebben verthoont) synde sulcks, dat de voornoemde JOANNES LUCÆ in den voorschreven classe van Zutphen onchristelijck hadde geleefd, dat se oock dienthalven met hem hadden gehandelt, ende also hy alle hetgene, dat haer aengescreven was, stoutelyck heeft ontkennt, dat sy gedeputeerden in consideratie van hetselve ende tgene tevoren was gepasseert, niet anders hebben connen verstaen, dan dat se behoorden syne afstellinge (by d'Ed. Mog. heren Staten ende den synodo alvorens geschiedt) goedt te kennen ende te approberen, twelck sy oock verclaerden gedaen ende hem aengeseydt te hebben, dat hy van syne bedieningen was ontset ende ontslagen, mits daerby openende dat hy, uyt reden dat hy de acte van stilligheyd voor de Ed. Mog. heren Staten hadde geweygert te onderteyckenen, van haer E. M. buyten dese provincien ware gewesen.

JOANNES PHILOCHRONUS, alumnus der E. M. heren Staten, door het voorspreken des eerw. synodi noch een jaer gecontinueert synde om sich tot Leyden in studio s. s. theologiae te oefenen onder d'opsichte D. D. FESTI HOMMII, is verstaen nu onlangs alhier tUtrecht geproponeert te hebben, ende daerna by forme van examen van D. FESTO ten overstaen van enige h. h. gecommiteerden der Ed. Mog. heren Staten ende der gedeputeerden des synodi naerder geprobeert, waeruyt sulcks van syne cleyne progressu in studiis, alsoock van syne ongesondtheyd int stuck der lere ende des geloofs, van D. D. FESTO ende de gedeputeerden des synodi met goetvindinge van de E. heren gecommiteerden voornoemdt aen de E. Mog. heren Staten is gerelateert ende geremonstreert, dat hy PHILOCHRONUS ex albo alumnorum van hare Ed. Mog. sy uytgedaen ende tenemael gedeporteert.

N. WESTERBERGH, mede alumnus als de voorgaende ende geweest hebbende amanuensis CONRADI VORSTII, nadat hy benefens PHILOCHRONUM geproponeert ende door naerder ondersoek als vorens met denselven was geprobeert, is verstaen in syne verclaringe alsooch VORSTII sententie toegedaen te zijn, ende daeromme uyt het register der alumnen van d'Ed. Mog. heren Staten gecasseert te wesen.

Van NEDERLAGIO is gerelateert, dat hy selfs d'Ed. Mog. heren Staten heeft bedanct van syne alimentatie, tot die tyd toe van haer Ed. Mog. genoten, ende dat hy studium theologicum verlaten hebbende hem tot enigh handtwerck begeven heeft.

Aengaende de generale gravamina in den voorleden synodo, aen de Ed. Mog. heren Staten geexhibeert, is van D. D. deputatis synodi openinge geschiedt, dat se haer E. M. hiervan verscheyden mael hebben vernieuwinge gedaen met ernstigh versoeck om daerop gelet te mogen worden, ende dat hare E. Mog. daerop hebben geantwoordt, dat se dese sake in goeder recommendatie aennamen ende ter behoorlycker tyd daerop souden letten, dan dat haere E. M. alsoch besigh waren om haer tinformereren op het stuck van d'officieren, daerin haer Ed. hoopten haest gedaen te hebben, in versekeringe dat, so wanneer de reformatie derselver officieren ten effecte sal syn gebracht, alsdan de gemelte gravamina bequamer gemedieert sullen worden.

Synde van wegen den synodo aen d'E. M. heren Staten versoeck gedaen, dat hare E. M. gelieven soude aen hare G. G. de grave van CULENBORGH ende de E. here van BREDENRODE te schryven, dat het uytlopen, twelck de papen, onder hare G. G. jurisdictie behorende, tot dese provincie doen, mochte geweirt worden, is gerapporteert, dat hare E. Mog. verstaen, dat vooral ende eerst goede ordre dient gestelt in dese provincie, ende dat daerna sulcke aenschryvinge met meer fundament ende gevoeghlycheyd sal connen geschieden.

Sess. 4^a.

Syn om te voldoen d'ordre van correspondentie gelesen geworden d'acta synodi Geldricae, nu laest gehouden binnen Zutphen.

Ende als men gecomen was tot het lesen van d'acte, die daer spreekt van de lombarden ende andere leentafelen, daerdoor d'arme behoefte ondersaten ende de schamele gemeenten jammerlyck worden uytgeput, ende dat daeromme de synodus Gelriae benefens hare doleantie, hierover voor den E. heer cantzler, raedtsheer ende andere heren daer tegenwoordigh synde gedaen ende noch vorders te doen, ernstelyck by gemelte acte versoect, dat de corresponderende broederen, so die daer in hare vergaderinge waren, dit stuck mede in opmerckinge wilden nemen ende een yegelyck by den synen daertoe helpen arbeyden, dat de christelycke overheden overal in hare respective plaetsen daerop doch mochten letten, dat om dese gemene ende langduirige clachten der armen te voorkomen een ander ordre van leninge mochte beraemt worden, is ditselve van D. DUNGANO, als met Gelrelandt uyt den name deser provincie gecorrespondeert hebbende, de synodale vergaderinge alhier voorgedragen met versoeck, dat in deselve op dat stuck ooc mocht werden gelet. Ende is na verscheyden discoursen ende voorslagen, die daerover gevallen syn, sulcks by d'aenwesende heren gecommiteerden geobtineert, dat men na alle mogelycheyd hierop acht sal nemen ende besien, wat na gelegentheyd

deser provincie ende derselver middelen tot reformatie van de tafelen van leninge sal connen practicabel gevonden worden, ende dat men midlerwylen per deputatos synodi sal connen laten vernemen, hoe dese sake in Gelreland al succedeert.

Uyt occasie van den 44^{en} artyckel synodi Gelricae, hoe men sich tegens den Remonstrantschen predicanten, die hier onder ons noch gebleven zyn, sal hebben te houden, is by den synodum gestatueert, dat een yegelyck predicant met assistentie van syn kerckenraed in syne respectieve kercke alle debvoir sal aenwenden om denselven door vrundtlycke ende christelycke vermaningen, onderrichtingen ende inductien, mitsgaders alle andere vrundtlycke bejegeningen ende tekenen van toegeneygentheyd tot haren besten wederom tenrechten te brengen ende met de kercke wederom te verenigen, daertoe dan oock een yegelyck gebeden ende vermaent wordt om in desen dele, na syn ampt medebrengh, trouw, voorsichtigh ende overneerstigh te willen wesen, in hope dat de here God desen heyligen arbeydt niet ongesegent laten en sal.

Sess. 5^a.

Is verstaen a D. praeside, dat d'eerw. deputatus van Gelderland D. JOANNES VERHOUWEL, gesonden om uyt haren name met dese provincie te corresponderen, tot ons was overgecomen, ende heeft D. praeses syne w. credentie vertoont ende geexhibeert. Dewelcke gelesen ende geapprobeert synde, is a synodo ordre gestelt, dat syne w. per D. D. deputatos synodi debite soude gewellecomt ende in de vergaderinge gebracht worden. Twelck geschiedt synde is syne w. na behoorycke salutatie geerne ende vrundelyck ontfangen, ende is deselve syne plaetse na ordre geassigneert.

LUDOVICUS DU Bois, by synodale sententie afgeset van syn predicdienst tot Camerick, heeft na verworven consent om te mogen instaen geexhibeert schriftelycke supplicatie, daerinne hy na vertoogh, dat hy hem zedert syn deportement van den kerckendienst tot Camerick gehoorsaem, submis ende in alle sedigheyd ende vroomheyd des levens so tot Camerick alsoock tot Utrecht hadde gedragen, ende dat hy daerinne hoopte te continueren, begeert van de synode remissie van syne vorige sonden, ende tot den heyligen kerckendienst wederom gevordert te mogen worden.

De synodus hierop ende op alles, wat in desen te considereren stondt, rypelyck ende in de vrese des Heren lettende heeft geoordelt, dat de voorschreven LUDOVICUS DU Bois aen de Ed. Mog. heren Staten sulcks sal worden gerecommendeert, dat hem een proponentsgagie vooralsnoch mach worden gecontinueert, ende dat hy noch enigen tyd hier binnen Utrecht inter privatos parietes yder weke eens sal proponeren ter presentie van de bedienaren des godlycken woordts aldaer, ende oock des gelegen synde

van de gedeputeerden desselven classis, waertoe du Bois syn domicilium sal hebben te houden in de stadt van Utrecht, opdat also so op zijn leven als syne propositien na behoren moge gelet worden ende daervan getuygenisse gegeven aen den eerw. broederen den gedeputeerden des synodi, omdat dan voorts tsamentelyck so deputati synodi als classis, soveel mogelyck ende de kercke dienstelyck sal zijn, mogen oordelen, of hy tot publycke propositien ten platten lande oft oock tot den ordinarischen kerckendienst sal connen gevordert worden.

Sess. 6^a.

REGNERUS OOSTERZE, synde by sententie superioris synodi mede gedeporteert van syn prediciend tot Bunnick, nadat hy op syn versoek oorloff geimpetreert hadde om te mogen instaen in den synodo, heeft by mondelijcke relatie ende schriftelycke requeste de vergaderinge voorgedragen, hoedat hy van deselve eerbiedelyck ende submisselyck versochte, dat hem syne fauten, dolingen ende abusen, die hy tot syn leedtwesen ende tot bedroefenisse alsoock ontstichtinge der kereke Christi hadde begaen, ende daeromme oock van de synode provinciael superioris anni van syn kerckendienst was ontset, hem mochten quytgescholden ende vergeven worden. Ende dewyle hy zedert syn deportement hem so tot Franeker alsoock hier onder ende by den broederen, voornamelyck onder d'opsichte van de classe Rhenen-Wyck sulcks verhoopte gedragen te hebben so in stilligheyd des levens alsoock int oefenen van proponeren, dat syne schriftelycke attestatien daervan synde, alsoock de getuygenissen der broederen derselviger eerw. vergaderinge den synodo wel gevallen sullen, versochte hy vorders, dat hy opt gevoeghlycste wederom in integrum mochte gerestitueert ende met ordre tot den kerckendienst gevordert worden.

Doch also in syne mondelijcke propositie onder anderen waren geobserveert dese woorden: alhoewel hy voor die tydt (namelyck als hy werde gedeporteert) geen reden en hadde om te appelleren, ende dieselve enigh bysonder nadencken gaven, is van hem hierover eerst verclaringe afgevordert ende gevraeght, of hy hiermede meynde, dat alhoewel hy doen, als de gemelde sententie tegens hem uytgesproken werde, dieselve wel hadde geacquiesceert sonder daertegens te appelleren, hy evenwel ofte daarna ofte oock nu wel reden soude hebben om, in cas van dat hy meynde die sententie niet verdient te hebben, daertegens te mogen appelleren. Waerop OOSTERZE verclaert heeft, dat hy met die maniere van spreken hem niet heeft willen ontschuldigen van sulcke stucken, daerover hy was gedeporteert, nochte oock de sententie des synodi hiermede van enigh onrecht ofte onbillycheyd betygen, maer dat hy alleenlyck om enige personen wille sulcks hadde gesproken, willende daarmede seggen, dat hy doenmaels, als hy werde gedeporteert, geen reden van appel en hadde,

maer nu hy hem zedert aldus hadde gedragen als vorens gemelt, dat hy nu een ander sententie ofte uytsprake van den synodo was verwachtende.

De synodus dan daervan voortgaende tot het versoeck ten principale ende lettende in de vrese des Heren so op de mondelycke propositie van OOSTERZE als syne schriftelycke requeste, mede met rype deliberatie overwegende syne schriftelycke attestatien, die hy hadde overgelevert, bysonderlyck oock opmerckinge nemende op de getuygenissen der aenwesender broederen, so ten aensien hoe hy hem alhier van Franeker wederkerende in leven alsoock in syne propositionibus in den classe Rhenen-Wyck hadde gedragen, eyndelyck considererende alles wat in desen meer te considereren stonde, heeft gestatueert ende statueert mitsdesen, dat de voorschreven OOSTERZE in conformite als LUDOVICUS DU BOIS voor een sekeren tyd onder d'opsicht van den classe Rhenen-Wyck inter privatos parietes alle weeck sal moeten proponeren, ende dat te dien eynde ende ter tyd toe dat de broederen, onder welcken hy sal hebben geproponeert, ende die op syn leven ende ommevang sullen hebben gelet, met den deputatis classis ad deputatos synodi sulcken rapport doen, daeraen hare w. w. sal genoegen, die dan tsamentlyck syne sake tot dienste der kercken sullen hebben te bevorderen, nadat haren goeden raedt sal gedragen ende hare w. w. voor den toecomstigen synodo sullen mogen verantwoordten, midlerwylten dat voor hem sal worden geintercedeert, dat hy proponentsgagie tot onderhoudt trecken moge. Ende gelyck dese sententie REGNERO voornoemdt is voorgehouden, also is oock uyt goedvinden des synodi hem aengeseydt, dewyle hy verscheyden preuven van syne losheyd ende inconstantheyd heeft doen blycken, dat hy wel hebbe toe te sien, dat hy hem daerinne voornamelyck betere, daertoe oock bysondere opmerckinge sal genomen werden, dat hy oock den Catechismum, Nederlandtsche Confessie, de Canones synodi ende de kerckenordeninge neerstelyck sal hebben te lesen, verwachtende voor syne vordere promotie eerst ene naerder proeve ende ondersoeckinge, die over enige stucken der lere over hem sal gedaen worden. Ende sal dese aensegginge ende waerschouwinge aen LUDOVICUM DU BOIS in conformite van desen gedaen worden.

JAN JANSZEN RIDDERSBACH, burger der stadt Utrecht, ende synde van de E. M. heren Staten nu ontrent twe jaren met enige alimentatie gebeneficieert om van wegen de goede hope, die hy van hem gaf, tsyner tyd tot den kerckendienst gevordert te mogen worden, heeft na verworven oorlof om te mogen instaan den synodo geexhibeert sekere schriftelycke requeste, by welke, nadat hy syne qualificatie verhaelt, ende hoedat hy hem int proponeren onder d'opsicht van den kerckenraedt van Utrecht enigen tyd heeft geexerceert, van den synodo versoect, dat hare w. w.

gelieve syne sake sulcks te bevorderen, dat de classe van Utrecht mocht werden geauthoriseert om hem praeparatorie te examineren, opdat hy also door behoorlycke trappen tot den h. kerckendienst soude mogen ge-employeert worden.

De synodus lettende op den VIII^{en} artyckel van de kerckenordeninge, daerinne wel expresselyck werdt gecaveert, dat men wercksliden ofte personen, die niet hebben gestudeert, tot den kerckendienst niet en sal bevorderen dan met extraordinarise ofte singuliere qualiteyten ende gaven van godsaligheyd, oodtmoedigheyd, zedigheyd, goed verstandt ende discretie, mitsgaders gaven van welsprekentheyd voorsien, daermede de kerckenordeninge genoegh te verstaen geeft, dat de kercke Christi alderbest gedient wordt met personen, die beneffens de vrese Gods ende andere christelycke deughden oock wetenschap ende geleertheyd hebben, so ist dat de synodus voornoemdt wel hadde mogen sien, dat sulcke persoon ten eynde als vorens niet gepresenteert en ware. Edoch gelet hebbende dat hy al over enige jaren van de E. Mog. heren Staten ten dienste der kercke Christi was gealimenteert, dat hy oock selfs sijne domestycque hanteringe daeromme hadde teruggegestelt, ende dat sulcke getuyghnisse van den broederen van Utrecht van syne deughden, verstandt ende voortgang int proponeren is gegeven, die den synodo een redelyck contentement geeft, so ist dat deselve synodus den voorschreven JAN JANSZEN RIDDERSEACH accordeert syn versoeck, mits dat men met syne plenaire promotie niet praecipiteren en sal, maer een goeden ruymen wyle dienst van hem trecken in de vacerende kercken hier ende daer als proponent te bedienen, ende dat syne propositien, dien hy elders in de kercken doen sal, eerst voor enige broederen des kerckenraedts van Utrecht sullen moeten gehoord worden. Ende verclaert de synodus, dat na desen scherpelyck sal gelet worden, dat geen andere als gestudeert hebbende personen tot den h. kerckendienst gepromoveert en worden, ten ware in een bysonderen ende extraordinarisen casu, welke voorvallende men evenwel sich praecise aen den VIII^{en} artyckel onser kerckenordeninge sal hebben te houden, opdat deselve niet lichtveerdighlyc geledeert ofte gevilipendeert en worde.

Sess. 7^a.

Is vertooght ende gelesen credentie, van die van den kerckenraedt van Wyck by Duirstad D. LAURENTIO MODAEO ende d'eers. FREDERICK HENDRICZEN VAN ISENDOORN, beyde leden deser vergaderinge synde, toegesonden om by den synodum te bevorderen de beroepinge D. CORNELII LEONINI, predicant tot Bunschoten, gelyck die vorens voor den classe van Amersfoort uyt den name van die van Wyck voornoemdt was aengeleydt. Welcke voorschreven credentie gelesen ende geaprobeert synde, heeft D. MODAEOUS gemelte beroepinge den synodo voorgestelt sulcks ende in sodaniger forme, als deselve

geschiedt was, met aentreckinge van de fundamentele redenen ende gelegentheden, waerop deselve was berustende, waerby en beneffens D. ARNOLDUS OORTCAMPUS uyt den name van de classe van Amersfoort een summaris verhael heeft gedaen, hoe gemelte beroepinghe, by haren classe aengegeven, met die van Bunschoten in communicatie was geleyt ende van deselve tot noch toe niet bewillight, waertoe dan oock van D. BROUWERO ex actis classicalibus openinge werde gedaen, hoedat de classis van Amersfoort om verscheyden swarigheden voor te comen dit stuck gehelyck tot den synodum hadde gedevolveert.

De synodus, voor ende aeler dat se dachte te comen tot enige uytspake so over d'een als d'ander zyde, vonde goedt, dat men uyt haren name die van Bunschoten, so die van den gerechte als lidmaten der kercke, peremptorie soude citeren tegen toecomstigen Maendagh des avondts alhier tot Utrecht, om alsdan, verschijnende met behoorlycke schriftelycke commissie, tegen den anderen dagh van de synodale byeencomste in te brengen alsulcke redenen, als sy souden hebben voor te stellen om op te houden de dimissie D. LEONINI voornoemdt. Ende om dese missive van citatie des te meer te becrachtigen is goedgevonden, dat deselve by de E. heren gecommiteerden van de E. Mog. heren Staten mede soude ondertekent werden. Ende is tselve in sulcker voegen, als geseyd is, oock geschiedt.

Hiervandaen is men getreden tot de gravamina classium om in den synodo te dienen.

Gravamina classis Ultrajectinae.

Op het 1^e gravamen van de classe van Utrecht, of een lidmaedt der kercke hem quame te verlopen in doodtslach, huysbraeck, straetschenderye ofte yet desgelycks, daeromme hy vluchten moste, hoe sal men met den-sulcken na kerckelycke ordre te handelen hebben, is geoordelt, dat men vooreerst de delicten ende delinquenten wel hebbe te onderscheyden, oock mede dat wel te observeren syn de plaetsen, daer sy haren toevlucht nemen, namentlyck of het syn plaetsen, daer de Gereformeerde religie ende de kerckelycke discipline in treyne syn ofte niet, oock of men weet, waer se gevluht syn, dan of de plaetsen onbekent syn. Ten aensien van desen allen is gestatueert, so de delinquent gevluht is in een Gereformeerde plaetse, daer kerckelycke discipline is, dat men daer eerst aen den delinquent sal schryven na eysch ende gelegentheyd van kerckelycke ordre. Ende indien hy wederomme antwoord schryft of schryven laet van syn leedtwesen over syne begane sonde, dat men hem alsdan niet sal excommuniceren, maer meer ende meer tot penitentie ende den schoot der kercke sal soecken te brengen. Doch so hy op het aenschrijven geen teken van berouw ende leedtwesen betoont, ofte oock niet weder en

schrijft, sal men aen de E. kerckenraed dier plaetse schryven, dat die den delinquent mede ernstelyck synes schuldigen plichtes wil vermanen, waerop indien hy geen gehoor en geeft, sal men deselve opentlyck voor de gemeynte afcondigen, daer hy van gevlucht is, ende daerbenevens oock met kennisse ende bewilliginge des classis excommuniceren. Ende so dat een ongereformeerde plaetse ware, sal men hem alleenlyc door schryvens aenmanen, op welke tsy dat hy gehoor of geen gehoor en geeft, sal men met hem handelen als vorens. Dan of het gebeurde, dat men niet en wiste, waerhenen de delinquent gevlucht ware, sal men aen syne vrunden ende anders secretelyck daerna ondersoecken, met aensegginge dat sulcks niet en geschiedt om denselven by d'overheyd te melden, maer om aen denselven de kerckelycke discipline tot synen besten te gebruijcken, alwaer men dan gewaer wordende, waer hy is, wederomme na ordre als vorens met hem sal handelen. Doch indien men niet can gewaer worden, waer hy sich versteken heeft, dat men in sulcken gevalle met d'excommunicatie niet sal praecipiteren maer deselve tot naerder bescheydt uytstellen. Sal niettemin in allen gevalle nodigh syn ter plaetse, vanwaer de delinquent gevlucht is, voor de bedieninge des h. avondtmaels denselven met syne delicte de gemeynte voor te stellen om deselve daervoor ernstelyck te waerschouwen, ende oock voor haer een teken van kerckelycke opsicht ende discipline te betonen.

Op het IIe gravamen, of personen hier in dese provincien wonende onder tgebiedt van de Ed. Mog. heren Staten Generael, gingen buyten ofte oock in deselve provincien by papen trouwen, ende namaels hier quamen versoecken ofte door haerselven ofte door yemand anders proclamatie ende voorts solennisatie hares houwelycks, wat in sulcken casu tgevoeghlycste soude connen ende moeten gedaen worden, refereert het synodus sich in desen tot de laetst gepubliceerde houwelycksordonnantie, ende bysonderlyck tot den IX^{en} ende XII^{en} artyckel derselve.

Op het IIIe gravamen, also het hoognodigh is in de Gereformeerde kercken ende huysgesinnen der lidmaten in swang te brengen allerley particuliere oefeningen van godsaligheyd, so wordt in bedencken gegeven, op wat wyse men bequamelyck alles standts christenen daertoe brengen sal, vindt het synodus goed, dat desen aengaende van den D. D. deputatis synodi so dergener, die voorleden jaer geweest zyn, alsoock voor dit volgende jaer sullen gecoren worden, yet schriftelyck sal ingestelt worden, twelc dan daerna den respectieve classen sal verthoont ende na behoorlycke proeve van deselve geaprobeert worden.

Sess. 8^a.

Gravamina classis Amersfortianae.

Op het I^e gravamen, of een doodtslager noch onversoent synde in de

Gereformeerde kercke mach getrouwt worden, is geoordeelt: ja, alleen dat men sorghvuldelyck hebbe toe te sien, of ende hoe men den gewoonlycken zegen over hem hebbe uyt te spreken.

Op het IIe gravamen, oft geraden is lycpredicaten te doen in plaetsen, daer hope is van merckelycke aenwas, refereert sich het synodus tot de kerckenordeninge artic. 65.

Op het IIIe gravamen, of niet in plaetsen, daer weynige kerckenraden zijn, een predicant soude mogen worden gedeputeert tot den synodum in de plaetse van den tweden ouderling, verstaet het synodus, dat men na ordre van des voorleden synodi verclaringe op den synodum sal compareren uyt yder classe met drie predicanten ende twe ouderlingen, ende dat yder classe het daerna also sal soecken by den synen aen te leggen, dat in desen gene veranderinge en geschiede.

Op het IVe gravamen, te versoecken vermeerderinge van tractement voor de predicanten, item voor predicantenweduwen ende schoolmeesteren, verstaet het synodus, dat het alsins nodigh is, dat dit gravamen per D. D. deputatos synodi aen de Ed. Mog. heren Staten eerbiedelyck geremonstreert ende remedie versoght werde. Ende hebben de E. heren gecommiteerden beloofd, tselve gravamen geremonstreert sijnde, de goede hand daeraen te houden.

Op het V^e gravamen, te versoecken ene generale forme van credentien ende van beroepingen van predicanten om in deselve eenparigheyd te houden, wordt by den synodum voor goedt geacht, dat ditselvige den D. D. deputatis synodi sal vertrouwt worden, die daervan een concept instellen sullen om van den tegenwoordigen synodo gevisiteert ende geaprobeert synde te dienen na behoren.

Op het VIe gravamen, te versoecken mede een eenparigen voet van voorlesen ende van voorsingen ten platten lande voor de predicaten, statueert de synodus, dat men overal in alle kercken invoeren sal het voorlesen ende voorsingen voornoemdt, ende wat de forme aengaet, dat die daerinne sal eenparigh syn, dat men voorlese uyt de canonijcke schriften, ende het voorsingen geschiede na luydt van de kerckenordeninge artic. 69.

Gravamina classis Rhenen-Wyck.

Op het I^e gravamen, hoedat men doen sal tegens diegene, diewelcke ledematen der gemeynte synde haer aen de Papisten verhouwelycken, van papen laten trouwen ende van deselve hare kinderen laten dopen, ordonneert de synodus, dat een yegelyck predicant met bystandt van syn kerckenraedt daertegens publycke ende private vermaningen ende bestraffingen sal doen, niet alleen als de casus daer is, maer oock eer se geschapen is.

Op het IIe gravamen, hoedat men hem dragen sal in den doop van de jonge kinderen dergener, die niet connen een predicdagh in de weke ordinaris waernemen, gelyckals schippers ofte andere, die door het uyt ofte invaeren ende anders hare beurte moeten waernemen, ende derwegen hare kinderen souden moeten laten dopen buytenstydts, werdt geresolveert by den synodum, dat men sich in desen houden sal aen de kerckenordering art. 56, ende is een predicatie buytenstydts in de weke niet genoegh, dat men daertoe noch een predicatie in de weke aanbieden, afcondigen ende des noodt synde doen sal.

Op het IIIe gravamen, ofte het niet en behoort, dat deputati classis den deputatis synodi bygevoeght werden over het examineren van de propo-
nenten (verstaet alumnen van de Ed. Mog. heren Staten, die publice eerst gehoord ende daarna tot het praeparatorium examen geadmitteert worden), het synodus verstaet, dat dit sal geschieden by den deputatis synodi so nieuwe als oude.

Op het IVe gravamen, ofte het genoegh wesen sal, dat deputati classis ad classem medebrengen d'acta synes classis sonder vorder credentie, is geresolveert, dat die deputati sullen mogen bestaen met het medebrengen van hare classicale acten, doch sullen gene keurstemmen hebben.

Op het V^e gravamen, of niet de costers ende schoolmeesters, die in absentie van hare kerckendienaers sullen moeten lesen, oock souden voor ende na het gebedt moeten doen ende daertoe een bysonder formulier hebben vant gebedt ende instructie van voorlesen, werdt by den synodum gestatueert, dat die costers ofte schoolmeesters in sulcken gevalle eerst sullen voorsingen, daarna bidden, daarna voorlesen ende dan daarna wederom bidden ende besluyten met het singen, ende dit alles volgens de verclaringe des synodi, gedaen over het 6^e gravamen des classis van Amersfoort ende het formulier van gebedt, daarvan te maken ende twele hierna volgen sal.

REGNERUS OOSTERZE latende versoecken, of hem te Bunnick, so hy aldaer quame te verblyven desen aenstaenden winter, niet soude geoorloft zijn de schole, die daer gering is, te mogen houden, is hem tselve by den synodum geconsenteert, mits dat hy evenwel tgene hem by deselve is opgeleyt, wel ende strictelyck sal hebben waer te nemen.

Sess. 9^a op den aenvolgenden Dynsdagh des weecks daeraen voor de middagh 17^a Septembris.

D. WASSENBURGIUS heeft den synodo behandicht sekere missive van den gerechte ende enige der gemeynte tot Bunschoten, dienende in plaetse van yemand nyt den haren te deputeren, gelyck sulcks by synodale aenschryvinge hiervorens op haer l. was begeert. Ende was deselve missive van inhoudt, dat se haren predicant CORNELIUM LEONINUM, synde so onlangs

met merckelycke ende excessive onkosten becomen ende een vreedsaem man wesende, daeraen sy een goed genoeg hadden, wel geerne wilden houden ende oock met leedtwesen souden moeten derven, doch dat se evenwel niet geerne die name souden willen hebben, dat se syns CORNELII LEONINI welvaren ende verbeteringe souden beletten, daeromme sy haer dan in desen tenemael toordeel ende uytspake des synodi onderwierpen, met vertrouwen dat deselve harer gemeynthe schade ende qualyckvaren niet soude soecken ofte begeren te sien, dewyle het dieselve swaer viel so cort op den anderen diversche predicanten te beroepen ende haer so subyt te veranderen.

Hierop also men verstonde, dat de voorschreven CORNELIUS LEONINUS selfs present was, is goedgevonden, dat men hem hierop horen ende syne geneygentheyd tot de kercke van Wyck sondéren soude, mits hem voorhoudende of syne w. selfs geen swarigheyd maken soude, staende de sake syner kercke sulcks, als hy wel dencken conde, van deselve sich tot een ander te transporterén.

Hy LEONINUS daerop instaeende ende tgemelte hem voorgehouden zynde, heeft de gelegentheyd van syne beroepinge ende comste tot deselve syne voorss. kercke int brede verhaelt, oock hoe hy het aldaer hadde gevonden, wat belofte hem was gedaen, wat hope hem was gegeven, ende hoe hyt daerentegens nu was bevindende, daerbeneven hoe hy met syn huysvrouwe tot noch toe daer weynige gesonde dagen hadde gehadt, in hope synde indien hy onder goetvinden des synodi tot Wyc quame, hy niet alleen aldaer meerder gesondtheyd voor hem ende syne huysvrouwe was verwachtende maer oock meer vruchte ende dienste voor Godes kercke van synen arbeydt.

De synodus dit alles in des Heren vrese overleggende ende nochtans wel wenschende, dat die van Bunschoten selfs in persone present waren geweest om te beter reden ende wederreden te horen ende daerna hare uytspake te formeren, doch noch evenwel soveel berichts wel hebbende gehoord so uyt D. MODAEO ende den ouderling ISENDOORN alsoock uyt D. LEONINO selfs, mitsgaders D. OORTCAMPJO ende WASSENBURGIO als gecommitteerde van de classe van Amersfoort, ende voor welcken de sake voorhenen tot twemalen toe al hadde gedient, dat se tamelyck licht in de sake ten principalen scheppen conde, heeft geoordeelt, dat D. LEONINUS de beroepinge van die van Wijck by Duirstadt sal hebben te volgen so om verscheyden redenen alsoock voornamelyck, dat syne inclinatie sich derwaerts so seer streckede, edoch dat hy LEONINUS de kercke tot Bunschoten solange gehouden sal zyn by te blyven, totdat se wederom met een goed ende bequaem predicant sal wesen voorsien, waertoe de classis van Amersfoort oock alle behoorlycke ende mogelijcke debvoir sal aenwenden. Ende verstaet de synodus, dat om die van Bunschoten meer

contentements te doen die van Wyck by Duirstadt wel ende gevoeghlyck sullen doen, dat se die van Bunschoten voernoemdt van hare oncosten sullen helpen releveren, die over de beroepinge D. CORNELI LEONINI aldaer bevonden sullen worden gevallen te wesen, ende dat die van den classe van Amersfoort door hare gedeputeerden opt aldercivilste die van Bunschoten sullen begroeten, ende haer met goede redenen over het stuck van D. LEONINI vertreck soecken tevrede te stellen. Ende of int sommeren van gemelte gedane oncosten aen wedersyden so by die van Bunschoten als van Wijck enigh geschil mochte voorvallen, is by den synode ordre gestelt, dat alsdan D. D. deputati synodi in dit stuck sullen hebben te statuieren ende uytsprake te doen, nadat hare w. w. na recht ende billijcheyd sullen oordelen te behoren.

Sess. 10^a.

Syn enige notulen, die tot hiertoe bewaert ende opgetekent waren, geresumeert ende overwogen.

Ende so by dieselve was geobserveert het stuck van de byscholen, daerop de synodus nationael sowel als op de ordinarij scholen wil gelet hebben, is by D. praesidem vernomen, hoe het desenaengaende in de respectieve classen gestelt was.

De broederen van Amersfoort openinge hiervan doende verclaerden, datter so ten platten lande onder haren classe alsoock tot Amersfoort geen byschoolmeester was, die de ordre des synodi nationalis niet en hadde voldaan, dat wel tot Amersfoort enen JAN JANSZEN ende JAN DIRCZEN, beyde bijschoolmeesteren, d'acte den byschoolmeesteren betreffende hadden geweygert te ondertekenen, doch dat denselven nu inhibitie was gedaen van de schole te houden ende daeromme daarvan mosten ophouden, alleenlyck dat JAN DIRCZEN niet wel so ten vollen schynt te pareren, als hem van den officier wel belast is. Waeraen de synodus haer goed genoeghen hadde, dan evenwel den deputatis synodi (uyt sekere redenen) in laste gaf, dat se ter naester tydt, als tAmersfoort examen vallen soude, de E. magistraet aldaer vrundelyck sullen vermanen, dat se voortaan op de byscholen naer voorgemelte ordre doch scherpelyck willen letten.

De broederen van den classe Rhenen-Wijck getuyghden, dat alle bij-schoolmeesteren onder haer d'acte synodi hadden voldaan, uytgesondert een seker Mennonist tot Venendael, die enige weynige kinderen door syn vrouwe leert breijen ende oock lessen opseydt, doch indien by den synodum ofte den classe verclaert werde, dat hetselve mede byschoolhouden was, dat hy in sulcken gevalle nochte tegens het synode nochte classe doen en wilde. Ende also het de synodus daervoor hielt, sal hem hetselve ten fine als voren aengeseydt werden.

Uyt den name van den classe van Utrecht dede D. LYNDENIUS openinge,

datter synens wetens geen byschoolmeester ten platten lande in gebreke ware bevonden als alleen een byschoolmeester tot Gerfscop. diewelcke hem aldaer tusschen drie dorpen op den bodem van Cockengen hadde nedergesteld tot schade ende afbreuck van derselver scholen, sodat oock die van Cockengen daeromme haren ordinaris schoolmeester uyt de diaconije hadden te assisteren. Ende heeft de E. heer STRICK dit stuck in recommendatie genomen om tsyner tyd daerop te letten.

Tot Utrecht wierd verclaert, dat alle byschoolmeesteren, die haer tot ondertekeninge weygerigh hadden verthoont, door de scholarchen inhibitie was gedaen van haer schoolhouden, niettemin dat sekere vier schoolmeesters daerop requeste hadden gepresenteert aen de E. vroedtschap, daerby sy so ten aensien van den last harer familien, alsoock omdat se presenteerden sulcke ende anders gene boecken te sullen leren, als haer gepraescribeert souden worden, versochten sonder de voorss. tekeninge te doen int schoolhouden te mogen continueren, ende dat daerop gevolght was, dat de E. heren van den vroedtschappe haer E. hadden geïnformeert, hoet desen aengaende met de byscholen in andere provincien toeging, ende na becomen enigh bericht den voorss. byschoolmeesteren tot noch toe in haer schoolhouden ongemolesteert lieten. Ende heeft de synodus dit stuck geoordeelt de goede ende gearresterde ordre des synodi nationalis ende oock der kercke seer praejudiciabel, den Gereformeerden schoolmeesteren, die d'acte voldaan hadden, seer nadeligh, ende allen dengenen, die de reformatie van de scholen hertelyck toegedaen syn, seer aenstotelyck te wesen, ende dat hieruyt te verwachten staet, dat men in andere plaetsen na dit exempel sal luysteren ende in den begonnen goeden yver verslappen, ja dat hetgene, twele alrede tot dusverre wel ende loffelyc getimmert is, afgeworpen sal worden tot grote schade ende nadeel van de kercke ende tot vreughde ende versterckinge van onse wederparthije. Waeromme dan ooc de synodus nodigh geacht heeft, dat uyt haren name de E. heren van de vroedtschap tot Utrecht per deputatos synodi metten eersten sullen worden begroet ende met alle christelycke ernst vermaent ende gebeden, dat nadien in andere saken de ordre der kercke, Godlof, by haer E. achtbaerheyden so wel werdt gevolght, dat doch in het stuck van de scholen, daer so merckelyck aen gelegen is, de goede ordre desen inbreuck niet en come te lyden.

Het stuck van catechisatie, twele in synodo nationali sess. 14^a so nodigh werdt geacht, is den broederen van de respective classen opt hooghste gerecommendeert ende een yegelyck derselven gelastet, dat se in hare respective kercken sonder enigh versuym oft onderlaten deselve eerstdaeghs int werck sullen stellen, ende dat se, daer deselve catechisatie alrede begonnen is, daerinne neerstelyck willen continueren. Ende sal dit ge-

schieden alle Sonnendagen na de middagh, tenware daer combinatien syn ten platten lande, daer het geschieden sal alternis vicibus.

Vermits daer noch verscheyden kercken ten platten lande in onse provincie vaceren, ende ten aensien vant cleyne aental der proponenten (synde alumnen van de E. M. heren Staten), dieder tegenwoordigh is, mitsgaders d'apparentie van dat dit lopende jaer weynige alumnen bequaem sullen worden om te proponeren, de voornoemde kercken noch lang sullen moeten vaceren, vindt de synodus goed, dat dit stuck per D. D. deputatos synodi d'E. Mog. heren Staten eerbiedelyck werde geremonstreert ende versocht, dat doch by hare Ed. Mog. daerop werde gelet, ten eynde de voorschreven kercken niet al te swaren interest en lyden.

Also is oock gestatueert dat, als die van Bunschoten met de classe haer beste sullen hebben gedaen om in plaetse D. CORNELII LEONINI een ander alumnum ofte een uyt dese provincie te becomen ende daertoe niet geraken en connen, dat in sulcken gevalle by haer ende haren classe wel sal mogen werden versocht, dat d'E. M. heren Staten gelieve te consenteren om buyten de provincie te mogen gaen ende vandaer hare kercke met een wel gequalificeert predicant mogen soecken te versorgen.

Is goed ende nodigh gevonden, dat yder classe yemand ofte enige uyt den haren sal deputeren, die uyt alle gravaminibus, waervan in synodo nationali ende onse provinciale alsooc classicale vergaderingen zedert voorleden jaer uytspake ende decisie is gedaen, enige aentekeninge sullen doen ende die in ordinem dirigeren, dieweke dan tegens d'aenstaende classicale vergaderinge hare operas by den anderen sullen brengen ende met overstaen van de gedeputeerden des synodi also een synopsis maken, die dan de respective classen medegedeelt sal worden ende dienen so om altydts in verscher memorie te hebben, wat saken eens gediend hebben ende beslecht syn, alsoock om voor te comen het voorstellen ende moveren van sulcke gravamina, die te voren al in andere kerckelycke vergaderingen wel sijn afgehandelt.

Is par occasie, dat gevraeght werde, of de Remonstrantsgesinde in voegen als de Papisten hare houwelycksproclamatien van de stadthuysen voortaan souden mogen hebben, dewijle het een sake was, daarmede die menschen in haer misverstandt meer ende meer wierden gestyft ende also oock van de kercke vervreemdt, is tot openinge van dese sake verhaelt, dat d'E. magistraet tot Utrecht gene proclamatien op haren stadthuysse meer toe en laet, dan daer d'een van de contrahenten ofte houwelyckspersonen bekent Papist is, ende dat se d'andere oock Remonstrants sijnde tot de kercke wyst. Ende hebben de broederen van Amersfoort aengenomen van

gelycken aen hare E. magistraet te versoecken, twelcke gelyc de synodus geerne heeft gehoort, also verstaet se oock, dat men dit mede in andere steden ende ten platten landen sal soecken int werck te stellen ende ten selven eynde d'E. M. heren Staten sal begroeten.

Het sal een gravamen sijn hujus synodi ad synodum nationalem, of niet met ende beneffens het verbodt der Ed. Mog. heren Staten Generael, daermede hare E. Mog. verbieden, dat niemand vanhier syne kinderen buyten de provincien in de scholen der Jesuiten sal mogen bestellen, wel nodigh ware, dat oock het gelyck frequenteren der Paepscher scholen verboden werde.

Den deputatis synodi werdt in laste gegeven, dat se d'oude vorige gravamina wederom aen de E. M. heren Staten sullen vernieuwen ende hare Ed. Mog. goed redressement ernstelyck versoecken.

De schoolinstructie, waarvan d'acta superioris synodi gewagh maken, is vooral oock nodigh geacht, dat metten eersten ingestelt werde, ende sullen de deputati synodi hiertoe soecken te becomen d'instructie, van die van Dordrecht diesaengaende gemaect, om uyt deselve alsoock uyt hetgene in synodo nationali is gestelt, yet tsamen te brengen, dat de schoolmeesteren in dese provincie dienen mochte, ende waerna sy haer sullen hebben te reguleren.

Om d'Ed. Mog. heren Staten te eer en te meer te bewegen tot augmentatie vant onderhoudt der schoolmeesteren ende costeren ten platten lande is voorgesteld, dat tsyner tyd daertoe bequameleyck sal dienen, dat hare E. Mog. werde geopent, hoe ongelyck dat de costeryen ende hare profyten ende incomsten zyn, die dan aen d'een zyde, daer se so ampel worden bevonden, wel wat conden worden besnoeyt, ende daervan het defect van anderen gesuppleert. datter op de dorpen vele broerschappen zyn, daervan d'incomsten seer onnuttelyck werden verdaen, waermede de schoolmeesteren ende costeren eerlyck conden onderhouden worden. Ten welcken eynde oock wel dient geremarqueert, dat by die van Rhenen ende Wijck sulcke broederschappen al syn afgeschafft, ende d'incomsten van dien tot beter ende nodiger gebruyck worden aengeleydt.

De deputati synodi sullen by d'Ed. Mog. heren Staten vernemen, offer al yet by hare Ed. Mog. is gedaen int stuck van de houwelycksordonnantie volgens d'additien, voordesen daerby gedaen ende oock hare Ed. Mog. verthoont. Ende so daerinne alsnoch niet gedaen is, sullen hare w. w. hierop de novo met eerbiedelycke supplicatie aenhouden, dat hierinne doch met den eersten gehandelt ende voorsien mach worden, waerby dan oock bequameleyck sal connen worden geopent, dat het wel nodigh soude syn,

dat de personen so in steden als ten platten lande, hebbende hare kerckelycke proclamatiën gehadt ende daervan betoon geëyscht om te mogen elders trouwen, werde afgevordert haer bewys, dat se elders getrouwt zijn, omdat se anders hierinne lichtelyck de predicanten abuseren ofte int lopen by de papen ofte in ongetrouwt te blyven sitten.

Sess. 11^a.

Syn gelesen drie formulieren, by den broederen ged. des synodi ingestelt volgens den last, haer by den synodum gegeven, tene aengaende de credentien, tander de beroepingen ende tderde de gebeden voor den costeren ende schoolmeesteren. Diewelcke geaprobeert sijnde syn de broederen voor haren goeden arbejd gedanct alsoock voor alle hare getrouwe diensten, die se dit gehele jaer gedaen hebben.

Tot deputatos synodi syn vercoren D. BERNHARDUS BUSSCHOF, D. PETRUS WASSENBURGIUS ende D. GERHARDUS HELMICHIIUS, diewelcke met den ouden deputatis in saken haer met denselven by speciale commissie in actis opgeleyt ende andere extraordinarise swarigheden alle vierendeeljaers collegialiter sullen vergaderen, ende sullen daertoe waernemen den tydt, die tusschen de respectie classice byeenkomsten valt.

Ende is verstaen, dat d'oude deputati, als dit jaer niet ordinarii synde, ad synodum futuram eligibiles sijn.

Ad synodum Gelricam is gedeputeert D. JOANNES LANGIUS, ad Zuydhollandicam D. BERNHARDUS BUSSCHOFF, ad Noordhollandicam D. LAURENTIUS MODAEUS.

Oft gebeurde, dat een predicant uyt onse provincie int leger versocht werde, sall classis Ultrajectina daertoe een uyt den haren moeten uitmaken.

Is besloten, dat men voor de predicantenweduwen een jaer van gracie sal soecken te becomen, ende dat men hiertoe, de casus daer synde, aen de E. Mog. heren Staten ofte de respectie overheyd presenteren sal de plaetse des afgestorvenen predicants sonder costen van hare E. Mog. ofte de respectie overigheyd een geheel jaer waer te nemen, twelc geschieden sal van de respectie classe, daeronder hy gehoort heeft.

Is verstaen, dat men voortaan in synodalibus ende classicalibus conventibus gemene tafel houden sal, vooral soeckende dat sulcks ten huysse van een predicant ofte anders van een ander eerlyck borger daertoe gelegen wonende geschiede, declinerende in desen sovele mogelyck ende om ergernisse te myden de plaetse van een publycke herberge.

Syn de E. heren gecommiteerden uyt den name van de gansche synode

door D. praesidem hertelyck bedanct so voor hare lieflycke ende continuele bywoninge, alsoock voor hare goede directie, advysen ende ander behulp, daermede haer E. E. in verscheyden occurentien den synodo hadden gessisteert. Ende gelyck d'E. M. heren Staten alrede de goede hand houdende aen de sake Christi opt hooghste werden bedanct, also is de E. heren gecommiteerden ende in hare E. E. personen d'E. M. heren Staten de kercke Jesu Christi opt ernstighste wederom gerecommendeert. Ende hebben d'E. heren gecommiteerden voornoemdt verclaert, dat se alles geerne hadden gedaen, dat by haer E. gedaen was, dat se een goed genoeg aen de vergaderinge ende hare besoignes hadden ende de sake der kercke voor gerecommendeert hielden, die se oock hare principalen souden recommenderen ende voorts van de vergaderinge goed rapport doen.

D. JOANNES VERHOUWEL, deputatus synodi Gelricae, is oock van wegen de bewesene correspondentie ende syne vrundtlycke bywoninge, mitsgaders syne goede advysen opt vrundelycste bedanct, beneffens dat ooc syne w. het onderhouden van onse aengevangene alliancie opt hooghste is gerecommendeert.

Naer gehoudene censura morum is dese synodale vergaderinge met dancsegginge ende aenroepinge van den name Gods in goede vrundtschap, broederlycke enigheyd ende onderlinge liefde gescheyden op Woensdagh den XIII^{en} Septemb. 1620 op de middagh.

BERNHARDUS BUSSCHOFF, praeses synodi.

CORNELIUS DUNGANUS, scriba synodi. 1)

Volgen de forme van credentie dienende den classibus ende kerckenraden, insgelijcx forme van beroepinge, ende de forme, waernaer hen hebben te reguleren de costers ende schoolmeesters. 2)

Gelucksalicheijt.

Het classis N. } heeft goetgevonden te deputeren ende deputeert mits-
De kerckenraet N. } desen opt uijtgeschrevene synodum provinciale, classem, hare waerde lieve medebroeders N. N. om in de vreesse des Heeren nae den richtsnoer des godl. woorts ende de gearresteerde aengenomen kercken-

1) Beide onderteekeningen zijn eigenhandig. Voor den assessor P. Wassenburgius is daartusschen ruimte opengelaten.

2) Deze formulieren, waarvan in de handelingen, zie vorige blz. onder sess. 11^a, melding wordt gemaakt, zijn overgenomen uit W. W. Ze ontbreken in onzen codex.

ordeninge met goeder conscientie alle voorvallende kerckelycke swaricheden met de tsamentlicke broederen aldaer vergadert te helpen verhandelen, in alles adviseren, resolveren ende helpen effectueren, twelek ter eeren Gods ende tot de meeste stichtinge syner kercke dienlick wesen mach, soo nochtans dat de voorseide gedeputeerden in die gravaminibus, by den classe overgelevert, nae de instructie haer E. E. gegeven haer sullen hebben te dragen. Belovende alles, wat in conformite als boven van deselfde hare weerde ende lieve broeders gedaen sal worden, goet ende vast te houden ende gewillich nae te comen, evenof wij selfs alle jegenwoordich waren gewest. Wenshende daerentusschen de eerwaardige vergaderinge den rijcken segen des H. Geests, biddende dat het hem gelieve int midden van haer te praesideren ende alle hare actien ten besten ende tot een gewenscht eynde te dirigeren.

Actum in onse kerckenraet }
classicale vergaderinge } N. N.

Formulier van beroepinge.

Gelucksalicheijt.

Nadien de kercke van N. door het afsterven, vertreck, deportement van N. is comen te vaceren ende nodich is, dat deselfde wederom met een ordinarisch herder ende leeraer werde voorsien, soo ist dat wij van de kerckenraet, van de classe, van N. considererende de goede bequaemheijt D. N. N. hebben goetgevonden met goede correspondentie onser christelijcke overicheijt, (comt het van een plaetse, daer kerckenraet is) met voorweeten ende wille onses classis, te beroepen ende beroepen mitsdesen den voor-noemden tot een ordinarisch leeraer ende herder der kercke N. om met de gaven, hem van den Heere verleent, de kercke te dienen in aller getrouwicheijt ende goeder conscientie voor den Heere, doende alle de diensten, die in een goet, getrouw dienaer J. C. naer den woorde Gods ende de gearresteerde kerckenordeninge vereijst worden, versoekende dat D. N. N. onbeswaert dese wettelycke ende godlicke beroepinge gelieve aen te nemen ende alle devoir aen te wenden om behoirlycke dimissie van syne kercke ende classe te becomen om op het spoedichste dese gedane beroepinge te volgen, waertoe wij wenschen den rijcken segen des Heeren.

Voor den costeren ende schoolmeesteren.

Naert singen sal den schoolmeester seggen:

Lieve Christenen.

Nademael onsen ordinarisch herder ende leeraer om wichtige redenen hier niet tegenwoordich is, ende evenwel desen dach den Heere geheijlicht niet sonder godsdienst behoort te passeren, soo sal ick als van den eerwaardigen synodo deser provincie bij ordre daertoe gelastet synde om u. l. met het voorlesen van eenige cap. uijt de h. schrifture te dienen, waertoe wij de hulpe des H. Geests van doen hebbende sullen den name des Heeren aenroepen.

Genadige, barmhertige Godt, nademael niemant ijt goets sonder uwe hulpe can verrichten, bidden wij u om de verdiensten uws soons J. Christi, dat het uwe godlicke Majesteijt believe dese onse h. oeffeninge bij te woonen soo int voorlesen als in het toehooren, opdat wij u h. woort, dat ons voorgelesen sal worden, met aendacht mogen hooren, getrouwelick bewaren om daernae in ons christelick gelove gesterckt ende in leven gebetert te worden. Verhoort ons om de verdiensten J. Christi, in wiens name wij bidden: Onse Vader etc.

Dancksegginge.

Wij dancken u o Godt, dat wij het voorlesen uwen godl. woorts hebben aengehoort. Wij bidden u, schryft het in onse herten door den vinger uwes geests ende doet ons die genade, dat wij ons hoochste vermaeck in datselvige nemen om u daernae te dienen, te loven ende te prijsen. Verhoort etc. Onse Vader etc.